

CELINSKE VODE STANJE IN PERSPEKTIVE

Mihael Jožef Toman

Celje, 13.11.2025

Vodna telesa so vodni ekosistemi

Kaj raziskuje Ekologija voda?

- ▶ Tekoče vode **tečejo**. Če se tok ustavi, se zamuljijo, snovi pa akumulirajo.
- ▶ Stoječe vode **stojijo**. Ker jih bogatimo s hranili ozelenijo. Postanejo toksične.
- ▶ Habitati različni, biotska pestrost. Niso le ribe in raki v vodah, makroinvertebrati in plankton.
- ▶ Imajo vode še dovolj prostora zase, a je ta prostor že urbani prostor?

Reke tečejo vse manj, tudi v SLO. Je kriv tudi zeleni prehod (HE) ali boj proti poplavam?

Mantra: Akumulacije zmanjšujejo poplavno nevarnost

Pregraditev reke je nasilje nad njo, je prekinitev longitudinalnosti, prekinjeno prehajanje organizmov po toku, ni plavljenja, je akumuliranje snovi - hrane in toksinov.

Vodni in obvodni prostor sta spremenjena.

Modrina reke se spremeni v zelenilo akumulacije (eutrofijo).

Stanje

- ▶ Iz leta v leto več težav, na tekočih in stoječih vodah.
- Evtrofikacija jezer
- Vnašanje tujerodnih vrst in rib v alpska in druga jezera, zavestno in naključno
- Mikrobiološka oporečnost mnogih izvirov, podtalnih voda. Driske in zapiranja vodovodov
- Hidromorfološko neprimerno reguliranje vodotokov, kanaliziranje in utrjevanje, pregrade preprečujejo migracije
- Neurejeno odvodnjavanje meteornih voda s cestišč in parkirišč
- Neurejeno in nezadostno čiščenje odpadnih voda, 50% o.v. v greznice
- Ekoturizem in pretirani pritiski na vodna telesa
- Kmetijstvo in pašništvo, tudi raba umetnih gnojil, gnojevke, vplivi na biodiverzitetu v vodah in na kopnem
- Nepopoln monitoring novodobnih polutantov
- ▶ **Nič od naštetega NI posledica podnebnih sprememb, le odnos človeka do narave in nizka ozaveščenost in še nižje znanje o ekologiji voda in biosphere nasploh!**

Zakonodaja – primerna ali pomanjkljiva?

- ▶ Zakon o varstvu narave
- ▶ Zakon o vodah: izpostavi priobalna zemljišča
- ▶ Neaktivnost inšpekcijskih služb, ne slabi zakoni.

Lastnik priobalnega zemljišča MORA vsakomur dopustiti neškodljiv prehod do vode.

Na vodnem in priobalnem zemljišču ni dovoljeno graditi objektov in drugih ovir. Aktualni primer Sotočja Sav.

Prostorsko načrtovanje? Divja urbanizacija.

Voda je javno dobro.

Slovenija

OKOLJE

V Radovljici znova svarijo pred pozidavo sotočja

Kot opozarjajo v civilni iniciativi, lastnik območja onemogoča dostop do vode in sotočja. © CI Reši sotočje, Metod Hlejec

Civilna iniciativa Reši sotočje je septembra s pohodom, v četrtek pa z okroglo mizo znova opozorila na namere po pozidavi sotočja Save Dolinke in Save Bohinjke. Kot je zbranim objubil radovljiški župan Ciril Globočnik, bo na sotočje še ta mesec pripeljal pristojnega ministra.

▶ **Eva Branc**

Radovljica. Civilna iniciativa Reši sotočje vnovič opozarja na posege v naravo, ki se dogajajo na območju sotočja Save na Lancovem pri Radovljici. Kot poudarjajo, omejeno območje velja za naravno vrednoto državnega pomena, aktualni načrti pa kažejo na nov primer brezbratnega odnosa kapitala in oblasti do narave, ki v njej vidita predvsem priložnost za dobiček, ne pa javnega dobrega. Spomnili so, da si lastnik okoljskih zemljišč območje že leta želi spremeniti v turistično-rekreativni center z apartmajskimi objekti in prostori za kampiranje. Če pa bi mu to uspelo, bi ogrozil življenjski prostor številnih redkih, že zdaj ogroženih rastlin in živali.

Krajani so nestrinjanje s tovrstno nalozbo izrazili s peticijo leta 2020, ko je vlagatelj na upravno enoto oddal vlogo za gradbeno dovoljenje, pristojno ministrstvo pa je leta 2022 izdal sklep, da je za nameravani poseg tre-

ba izvesti presojo vplivov na okolje in pridobiti okoljevarstveno soglasje. Kot opozarjajo v iniciativi, se je lastnik nato gradnje lotil na drugačen način in brez dovoljenja postavil večji leseni objekt, javnosti pa onemogoča dostop do vode in sotočja.

Voda kot javno dobro

«Zakon o vodah je popolnoma jasen, vode so javno dobro,» je v četrtek na dogodku v radovljiški knjižnici spomnil zaslužni profesor in častni občan Radovljice, biolog Mihael Toman. Po njegovem mnenju nas govoriti o problemih sicer ne bo nikamor pripeljalo, treba je iskati rešitve. «Manjka mi dialog strokovnjakov,» je povedal med drugim.

Krajani so nestrinjanje z nalozbo izrazili s peticijo leta 2020, ko je vlagatelj na upravno enoto oddal vlogo za gradbeno dovoljenje.

Na dogodku v radovljiški knjižnici so sodelovali (z leve proti desni) Jana Kolman iz CI Reši sotočje, radovljiški župan Ciril Globočnik, varuhinja rek Alja Bulič, Miha Žvan, urbanist Janko Rožič in biolog Mihael Toman. © Eva Branc

«Absurdno je, da lahko nekdo tak prostor, ki je tako izjemno, poškoduje, tja nasuje najrazličnejši material, iz katerega eksplodirajo in puhtijo invazivke – to je kaznivno delo,» je dejal arhitekt, urbanist in esejist Janko Rožič. Po njegovem mnenju imata občini Bled in Radovljica v primeru sotočja Save enkratno priložnost, da ozavešta ta prostor in ga odpreta kot celovito doživljanje tega kraja.

Absurdno je, da lahko nekdo tak prostor, ki je tako izjemno, poškoduje, tja nasuje najrazličnejši material, iz katerega eksplodirajo in puhtijo invazivke.

Janko Rožič
arhitekt

Predlog: krajinski park Idejo o krajinskem parku, ki bi ga po njihovem mnenju veljalo ustanoviti na tem območju, je predstavil Miha Žvan iz blejskega društva za varstvo okolja, Jana Kolman iz civilne iniciative Reši sotočje pa ga je dopolnila, da so pobudo za zavarovanje območja že leta 2021 vključili na Zavod za varstvo narave Kranj in takratno ministrstvo za okolje in prostor.

Radovljiški župan Ciril Globočnik je zbranim v knjižnici povedal, da bo ministra za naravne vire in prostor Jožeta Novaka še ta mesec povabil na sotočje, sam pa se bo zglasil na ministrstvu. «Pričakujem, da bo država glede na našte argumente ukrepala,» je pojasnil in dodal, da bo na občini predložil idejo o krajinskem parku, s katero bo seznanil tudi blejskega župana. Na otroke iz občineva, zakaj občina ne utrepa ob že obstoječih kršitvah, pa je znova spomnil na to, da občinski inšpektorji nimajo zadostnih pristojnosti, medtem ko je državna inšpekcija neaktivna. »

Sobota, 8. 11. 2025

GORENJSKI MUZEJ

Z voščilnicami v čas naših prednikov

Pod okriljem Gorenjskega muzeja in Numizmatičnega društva Slovenije v galerijo Prešernove hiše v Kranju obiskovalce vabijo na predpraznično razstavo z naslovom Želim vam vse najboljše – voščilnice skozi čas. Rdeča nit so voščilnice, katerih pošiljanje je bilo sestavni del kulturnega življenja naših prednikov.

▶ **Tina Jereb**

Kranj. Po besedah direktorice Gorenjskega muzeja Jane Babšek osrednja regionalna ustanova za varovanje premične dediščine na območju Gorenjske z Numizmatičnim društvom Slovenije sodeluje že dolga desetletja in vsako leto skupaj pripravijo razstavo z različnimi tematikami. Letos so na ogled postavili skoraj 400 voščilnic, ki so sorodnice razglednic. «Razstava nas popelje v čas, ko so si ljudje dobre želje še pošiljali s pomočjo papirja oziroma čudovitih voščilnic, ki so bile prave male umetnine. V 19. stoletju so postale z razvojem tiska še bolj barvite, dostopne in priljubljene, ob ogledu razstave pa lahko spoznavamo, kako

so jih najprej prodajali v dobri namene. V drugi polovici 19. stoletja so se osebno odneseni voščilnici ali voščilom, poslanim v zaprtih mih, pridružile odprte poštne snice. Zadnji del dopisnice, ki namenjajo sporočilo, je kmalu ilustracije je delal Zmago Tančič. Zlata doba voščilnic in razglednic je trajala od konca 19. stoletja do prvih let 20. stoletja, obiskovalce razstave pa izvedo tudi, da so bili avtorji in založniki voščilnic stavniki domačin in tujih založnikov avstro-ogrske monarhije, Nemci Češkega in iz Italije. Med njimi so trgovci, fotografi in trafikianti ter

Razstava nas popelje v čas, ko so si ljudje dobre želje še pošiljali s pomočjo papirja oziroma čudovitih voščilnic, ki so bile prave male umetnine.

Jana Babšek, direktorica Gorenjskega muzeja

znani slovenski umetniki Ma Gaspari, Hinko Smrekar, Sata Šušteršič, Ivan Vavpotič, Franjo Kopač in

Sestavni del kulturnega življenja Avtor razstave voščilnic je poudaril, da je bila velika večina voščil-

Razstava bo na ogled do 21. novembra.

so se iz dopisnic razvile razglednice in voščilnice z bogato simboliko s prazničnimi in ljubezenskimi motivi. Odkrijemo tudi, kako so naši predniki skrivali čustva s pomočjo drobnih znakov in skritimi pisav, je ob odprtju razstave povedala Jana Babšek.

Zlata doba voščilnic in razglednic Kot je pojasnil avtor razstave in podpredsednik Numizmatičnega društva Slovenije Zmago Tančič, gre za prvo tako osebno razstavo voščilnic pri nas. Povedal je, da so bile predhodne voščilnice okrašene vizitke, po- setnice iz 18. in 19. stoletja, na katere so ob praznikih ali veselim dogodkom pripisali le še voščilo in jih dali po služni odnesi naslovniku. V dvajsetih letih 19. stoletja so se pojavile prve tiskane voščilnice, ki

kupljenih v našem etničnem centru ali pa so jih poslali iz tujine, zato iz različnih delov sveta, zaprtih pisane tudi v nemščini in drugih tujih jezikih. Tančič je zaupal, da je postala konec 19. stoletja in motivov na voščilnicah tako po in zanimiva, da so jih začeli zbirati v ličnih albumih in ustvarjati celo zbirateljska društva. «Dandanes tehnika vsestransko napreduje in upravičeno se sprašujemo, kakšna bo prihodnost voščilnic in razglednic. Toda pustimo odgovor namencem in raje uvidimo, kaj so voščilnice in njihova pomena, ki jo imamo na razstavah sklenil Zmago Tančič. Razstava bo na ogled do 21. novembra. »

Resnice in neresnice o vodah

- V naravi je dinamično ravnotežje. Kaj je torej trajnost – želja po ohranjanju in obladovanju nekega stanja, ki nam godi.
- Naravo in vode spreminjamo po naši podobi - Antropocentrizem!
- Kje so v spreminjanju klimatske spremembe? Smo odločilni ljudje ali še kdo?
- Urejamo in gospodarimo z vodami. Ali res zaradi poplavne varnosti?
- Kaj je čista voda, čista reka, čisto jezero? Je bistro čisto in kalno nečisto?
- Sta zeleni prehod in zelena paradigma grožnja naravi?
- Zakaj varstvo okolja ni enako varstvo narave? Je ekologija varstvo?

Hvala!

